

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Безуса Юлія Олегівна

УДК 340.136

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ
ПІДЗАКОННИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В УКРАЇНІ
(ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ГОЛОВКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ,
Харківський національний університет
ім. В.Н. Каразіна, професор кафедри державно-
правових дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ШЕВЧЕНКО АНАТОЛІЙ ЄВГЕНІЙОВИЧ,
Університет державної фіскальної служби
України, завідувач кафедри теорії, історії права
і держави та конституційного права;

кандидат юридичних наук, доцент
ДУРНОВ ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ,
Національна академія внутрішніх справ
України, доцент кафедри історії держави і
права.

Захист відбудеться 23 листопада 2018 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 23 жовтня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є. Ю. Подорожній

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена збільшенням кількості підзаконних нормативно-правових актів, невпорядкованістю правотворчої та систематизаційної діяльності на підзаконному рівні, загальною хаотичністю правотворчого процесу, невизначеністю цілей правової політики та відсутністю чітких критеріїв кореляції законів та підзаконних нормативно-правових актів. Для зміцнення ефективності дії підзаконних нормативно-правових актів, ключовим елементом забезпечення цього, має бути постійне упорядкування системи таких актів на науково обґрунтованій основі.

За цих обставин дослідження юридичної природи систематизації підзаконних нормативно-правових актів (прийнятих Президентом України, Кабінетом Міністрів України та центральними органами виконавчої влади) та вироблення єдиної цілісної концепції із зазначеного питання постає як актуальне наукове завдання.

В теоретичній площині значущість дослідження полягає у всебічному виявленні тенденцій та перспектив еволюції вітчизняної та зарубіжної наукової думки, виокремленні принципів та пріоритетних шляхів систематизації підзаконних нормативно-правових актів в Україні. Потребує подальших наукових пошуків питання про нормотворчу природу систематизації підзаконних актів.

У прикладному плані необхідність вказаного дослідження диктується потребами вдосконалення правил юридичної техніки систематизації підзаконних нормативно-правових актів, залучення прогресивного зарубіжного досвіду систематизації підзаконних нормативно-правових актів у вітчизняній практиці, визначення ролі окремих видів систематизації підзаконних нормативно-правових актів в процесі формування інститутів і галузей права.

Аналізуючи широкий спектр питань систематизації підзаконних нормативно-правових актів, варто зауважити, що вказана тематика дотепер не є вичерпаною, адже в минулі часи вона не була предметом комплексного наукового пошуку (в межах загальнотеоретичної юриспруденції).

У XIX та на початку XX сторіччя розвиток наукових уявлень щодо особливостей систематизації позитивного права відбувався завдяки науковим працям А.Д. Градовського, М.М. Коркунова, М.І. Палієнка, М.М. Сперанського, Є.М. Трубецького, та інших. В радянський період тематика систематизації законодавства знаходилася в полі зору вчених юристів з моменту першої кодифікації радянського права (20-ті роки XX сторіччя). В подальшому наукове опосередкування питання систематизації радянського права відбулося в працях С.С. Алексеєва, М.М. Ніколаєвої, В.І. Новоселова, А.С. Піголкіна, С.В. Поленіної та інших.

В умовах сьогодення, коли європейська правова традиція та наукова думка є домінантою у розвитку вітчизняної юридичної науки, широке коло питань систематизації підзаконних нормативно-правових актів відображено у наукових публікаціях М.Ю. Бурдіна, О.М. Головка, В.Р. Барського,

І.В. Борщевського, Є.А. Гетьмана, П.Ю. Гордієнко, О.С. Дудченко, Є.С. Дурнова, В.М. Косовича, О.В. Петухової, І.Б. Усенка. А.Є. Шевченка. Водночас, у вітчизняному правознавстві відсутні відповідні дослідження, у яких пропонується цілісна наукова концепція систематизації підзаконних нормативно-правових актів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п. 8.11 Додатку 8 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 березня 2015 року № 275, а також переліку тем науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014–2018 рр. (№ ДР 0113U008192).

Мета і завдання дослідження. Основною метою дослідження є комплексна, наукова, теоретико-правова характеристика систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Всебічне досягнення означеної мети передбачає вирішення низки науково-теоретичних та практичних завдань:

- розкрити роль систематизації підзаконних нормативно-правових актів у формуванні нових галузей та інститутів законодавства в Україні;

- окреслити тенденції еволюції концепції систематизації нормативно-правових актів, визначити в ній роль та місце теорії систематизації підзаконних нормативно-правових актів на підставі аналізу вітчизняної та зарубіжної юридичної спадщини у царині нормотворчості;

- виявити особливості вітчизняної та зарубіжної нормативно-правової бази з питань систематизації підзаконних нормативно-правових актів з метою подальшої екстраполяції у вітчизняну правову систему найкращих світових практик із зазначеного питання;

- визначити специфічні риси систематизації підзаконних нормативно-правових актів як складової систематизації законодавства, сформулювати дефініцію цього поняття, окреслити його ознаки;

- охарактеризувати принципи систематизації підзаконних нормативно-правових актів, визначити ті з них, які потребують правового опосередкування в законодавстві України про нормативно-правові акти;

- уточнити функції систематизації такого виду нормативно-правових актів;

- всебічно розкрити досвід правового регулювання систематизації підзаконних нормативно-правових актів в позитивному праві пострадянських країн;

- на підставі класифікаційної характеристики способів упорядкування законодавства встановити найбільш оптимальні види систематизації підзаконних нормативно-правових актів з урахуванням специфіки системи законодавства України;

- проаналізувати юридичну техніку (прийоми, способи) систематизації підзаконних нормативно-правових актів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері систематизації нормативно-правових актів.

Предметом дослідження є теоретико-правовий аспект систематизації підзаконних нормативно-правових актів.

Методи дослідження. Методологічна база дисертаційного дослідження складається із поєднання філософських, загальнонаукових, спеціально-юридичних принципів та методів, які у сукупності застосовуються для досягнення мети дослідження, формування його світоглядного підґрунтя. Серед них важливе місце посідають такі методологічні принципи як: історизм, науковий плюралізм, конвергенція різноманітних юридичних знань, взаємозв'язок і єдність теорії та практики. Базовим підходом щодо аналізу юридичної природи систематизації підзаконних нормативно-правових актів став діалектичний метод пізнання, який розкрив сутнісні характеристики дослідженого у роботі явища. Категорії діалектики (зміст і форма, загальне і особливе) сприяли напрацюванню авторської дефініції поняття «систематизація нормативно-правових актів» (підрозділ 1.2.), розкриттю її ролі у формуванні нових галузей та інститутів законодавства в Україні, а також всебічної характеристики принципів систематизації підзаконних нормативно-правових актів як складових принципів систематизації законодавства (підрозділ 1.3.). Використання синергетичного методу сприяло аналізу еволюції вітчизняної та зарубіжної наукової думки з означеної проблематики систематизації підзаконних нормативно-правових актів (підрозділ 1.1.). За допомогою герменевтичного методу охарактеризовано модерні науково-теоретичні підходи до розуміння поняття «систематизація підзаконних нормативно-правових актів», проведено тлумачення понятійного апарату в процесі систематизації підзаконних нормативно-правових актів (підрозділ 1.2.). Завдяки системному методу напрацьовано класифікаційну характеристику способів систематизації підзаконних нормативно-правових актів, визначення найбільш оптимальних з них для цього виду актів (підрозділ 2.1.). Формально-логічний метод дозволив встановити найбільш оптимальні форми та способи упорядкування підзаконних нормативно-правових актів (підрозділ 2.2.). Системно-функціональний метод застосовано під час актуалізації нагальних проблем вдосконалення техніки систематизації підзаконних нормативно-правових актів (підрозділ 3.1.). Юридико-технічний (нормативно-догматичний) метод використано для уточнення функцій систематизації підзаконних нормативно-правових актів, (підрозділ 2.2.). Завдяки порівняльно-правовому методу визначалися особливості упорядкування нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади в Україні та пострадянських країнах (підрозділ 2.3.). Прогностичний метод став у нагоді під час визначення шляхів та перспектив вдосконалення правової регламентації систематизації підзаконних нормативно-правових актів (підрозділ 3.2.).

Нормативною та емпіричною основою дослідження стали Конституція України, закони і підзаконні нормативно-правові акти (насамперед видані вищими або центральними органами державної виконавчої влади), нормативно-

правова база зарубіжних країн, котра врегульовує аналогічні суспільні відносини, довідкові видання і ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів виявляється в тому, що вперше в українській юридичній науці на базі сучасних методологічних підходів подано наукову концепцію систематизації підзаконних нормативно-правових актів.

Проведене дослідження дозволило сформулювати низку положень, висновків і пропозицій, що мають важливе теоретичне та практичне значення і характеризуються науковою новизною, зокрема:

вперше:

– у результаті дослідження змісту та сутності систематизації нормативно-правових актів всебічно доведено, що на відміну від упорядкування законів (первинного упорядкування) вона має вторинний, похідний характер. Водночас, її вирішальне значення для розвитку правової системи України, виявляється насамперед тоді, коли необхідно систематизувати значні за обсягом масиви підзаконних нормативно-правових актів, котрі безпосередньо не пов'язані з законами як актами, що мають вищу юридичну силу;

– обґрунтовано положення про те, що поняття «систематизація підзаконних нормативно-правових актів» не має єдиного універсального змісту. Його конкретне смислове наповнення безпосередньо обумовлене правовим становищем суб'єкта проведення такої діяльності. Якщо упорядкування підзаконних нормативно-правових актів здійснюється органами публічної влади, які їх видали у межах компетенції, то воно є офіційним, спрямованим на приведення таких актів до єдиної взаємоузгодженої системи. Не менш важливою рисою офіційної систематизації підзаконних нормативно-правових актів є відповідальність конкретних посадових осіб органів публічної влади за кінцеві результати такої діяльності. Неофіційна ж систематизація підзаконних нормативно-правових актів є лише формою упорядкування подібних актів з боку будь-яких зацікавлених осіб задля зручності користування ними;

– обстоюється висновок про бінарний характер систематизації підзаконних нормативно-правових актів як правового явища. З одного боку, завдяки систематизації конкретизується обсяг компетенції органів державної влади (в т.ч. й тих, що мають конституційно-правовий статус), передбачаючи конкретні способи упорядкування підзаконних нормативно-правових актів, їхнє формально-юридичне закріплення. З іншого боку концептуальне осмислення систематизації підзаконних нормативно-правових актів сприяє структуризації (інституалізації) всієї системи права, науковому та формально-юридичному оформленню існуючих та нових галузей та інститутів законодавства;

– враховуючи те, що здебільшого підзаконні нормативно-правові акти, приймаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України та центральними органами виконавчої влади, тобто органами публічної влади, що мають конституційно-правовий статус, повноваження щодо систематизації виданих ними актів мають також отримати конституційно-правове оформлення. Наприклад, у положеннях Конституції, що визначають компетенцію Кабінету Міністрів України, доцільно передбачити те, що нормативно-правові акти

Кабінету Міністрів України підлягають упорядкуванню, в порядку, передбаченому законом;

удосконалено:

– науково-теоретичні підходи, щодо критеріїв розмежування законів та підзаконних нормативно-правових актів як автономних об'єктів систематизаційної діяльності;

– наукові уявлення про базові юридичні підстави, які детермінують необхідність проведення систематизації підзаконних нормативно-правових актів шляхом узагальнення таких підстав. Поряд з управлінськими рішеннями та ініціативами (легалізованими через розпорядчий або нормативно-правовий акт), прийнятими під впливом об'єктивного зростання кількості нормативно-правових актів, до числа зазначених формальних підстав мають належати: оптимізація структури, кількості, повноважень у сфері правового регулювання органів публічної влади; якісне та докорінне оновлення системи первинних джерел права, їхня подальша систематизація, що спричиняє формування системи підзаконних нормативно-правових актів та їхнє упорядкування; термінологічна обробка нормативно-правових актів, яка неможлива без їхньої систематизації.

Водночас, змістовні підстави проведення систематизації підзаконних нормативно-правових актів впливають із самої системності права, динаміки розвитку суспільних відносин, яка тягне суперечності й невідповідності у нормативному регулюванні, доктринального оформлення еволюції тих чи інших галузей та інститутів права;

– поняття «офіційна інкорпорація», важливим правовим наслідком якої є підтвердження у відповідному збірнику офіційно-достовірного характеру нормативно-правового акта. До того ж офіційний характер збірника, в якому упорядковано-нормативно-правові акти, надає можливість швидкого та зрозумілого посилання на нього під час реалізації норм права та у процесі правотворчості. Ця обставина вказує на неочевидність стверджень про те, що у ХХІ сторіччі по мірі розвитку електронних, в т.ч. мережевих правових баз із законодавства, інкорпорація перетвориться на юридичний анахронізм, оскільки незрозуміло, яким чином, для підтвердження достовірності, офіційності тексту нормативно-правового акту посилатися на ту чи іншу електронну базу даних, де його розміщено;

дістали подальшого розвитку:

- аргументи на користь того, що сформовані в Україні правові традиції та практики у царині підзаконної нормотворчості призвели до домінування тих способів упорядкування підзаконних нормативно-правових актів, що не мають нормотворчої природи (облік, ведення державних реєстрів нормативно-правових актів, офіційна інкорпорація (збірники та зібрання законодавства);

- наукові концепти про те, що форми упорядкування підзаконних нормативно-правових актів як види юридичної діяльності характеризуються певною стадійністю, яка є нетотожною формалізований у позитивному праві стадійності кодифікації та консолідації;

– наукова ідея про те, що систематизація норм права сприяє підвищенню рівня правової просвіти, правої інформованості громадян, формуванню позитивного образу права в їх правосвідомості, підвищенню рівня правової культури суспільства;

– теоретичні постулати про те, що однією із ключових властивостей, що визначають специфіку систематизації підзаконних нормативно-правових актів, є її постійність, тоді як кодифікаційні роботи відбуваються тільки тоді, коли настає необхідність якісного оновлення певних галузей та інститутів права;

- наукові підходи, що обґрунтовують суміжний характер систематизації та уніфікації законодавства.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що репрезентовані наукові концепти, узагальнення, висновки поглиблюють накопичені юридичною наукою знання щодо особливостей систематизації підзаконних нормативно-правових актів, її значення для розвитку правової системи України, формування нових галузей законодавства, а також розвитку законодавства у царині нормотворчої діяльності.

Сформульовані висновки і пропозиції можуть бути використані під час:

– науково-дослідної діяльності як теоретичне підґрунтя для подальших наукових досліджень з питань упорядкування нормативно-правового матеріалу;

– нормотворчої діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади як довідковий та емпіричний матеріал, використання якого сприятиме підзаконній нормотворчості та упорядкуванню її результатів;

– навчальному процесі – в ході викладання курсів з «Теорії держави і права» та «Проблем теорії держави і права» тощо.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення дисертаційного дослідження були оприлюднені на круглих столах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Права та обов'язки людини у сучасному світі» (Одеса, 2017); «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (Львів, 2017); «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (Київ, 2018).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації викладені у 5 наукових статтях, з яких 4 статті опубліковано у фахових юридичних виданнях України, 1 стаття – в міжнародному науково-практичному журналі, а також у 3 тезах виступів на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації детермінована метою та задачами дослідження, які обумовили його зміст, котрий складається зі вступу, трьох розділів (вісім підрозділів), висновків і списку використаних джерел (219 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 199 сторінок, з яких 174 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** подано актуальність теми, встановлено зв'язок з науковими планами, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет,

методологію, наведено наукову новизну, а також розкрито практичне значення одержаних результатів, надано дані про їх апробацію і структуру роботи.

Розділ 1 «Становлення та розвиток наукової концепції систематизації підзаконних нормативно-правових актів» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Еволюція вітчизняної наукової думки у сфері систематизації підзаконних нормативно-правових актів» подано ретроспективний аналіз наукових напрацювань у царині систематизації законодавства, вироблених вченими у XIX-XX сторіччі. Звернуто увагу на те, що в цілому питання систематизації юридичних норм були предметом наукового пошуку вчених дорядянської доби (Д.Д. Грима, М.М. Коркунова, М.І. Палієнка, М.К. Ренненкампа, Ф.В. Тарановського, Г.Ф. Шершеневича), а також багатьох радянських дослідників, серед яких важливе місце посідають праці С.С. Алексєєва, Л.І. Антонової, Д.А. Керімова, В.І. Новоселова, О.С. Шебанова.

Відсутність юридичної градації між законом та підзаконним нормативно-правовим актом в залежності від ієрархічної підпорядкованості, які мала місце позитивному праві Російської імперії майже до кінця XIX сторіччя, а також активне формування радянського позитивного права та його подальша кодифікація, які мали місце у 20-х роках XX сторіччя, призвели до того, що у дорядянській а згодом й у радянській юриспруденції проблема узагальнення саме підзаконних нормативно-правових актів вважалася другорядною, а отже не знайшла свого належного наукового розв'язання. Внаслідок цього у перші роки свого існування радянська влада навіть жодного разу не проводила інкорпорації виданих нею нормативно-правових актів.

Досліджувана тематика як окрема наукова проблема вперше опинилася у полі зору вітчизняних дослідників лише на початку 70-х рр. XX-го сторіччя з акцентуванням уваги на неї С.М. Братусем, А.М. Мішутінін та І.С. Самощенком, які стверджували, що одним із найважливіших відправних теоретичних питань систематизації законодавства є науково обґрунтоване визначення сутності інкорпорації та кодифікації, розмежування цих основних видів систематизації законодавства, від чого залежить правильність характеру та обсягу практично проведених в обидвох випадках робіт.

В подальшому переважна більшість наукових публікацій радянських вчених з тематики систематизації підзаконних нормативно-правових актів торкалася лише питання їхнього обліку та інкорпорації. Своєю чергою, наукові зусилля українських дослідників у царині систематизації підзаконних нормативно-правових актів, в т.ч. спрямовані на знайдення відповіді на питання щодо допустимості упорядкування підзаконних нормативно-правових актів тими видами систематизації, що мають нормотворчу природу. Ця обставина вказує про те, що у науковому середовищі відбувається переосмислення проблеми упорядкування підзаконних нормативно-правових актів на якісно новому рівні.

У підрозділі 1.2 «Модерні науково-теоретичні підходи щодо систематизації підзаконних нормативно-правових актів» дисертант звертає увагу на спірний та полемічний характер терміну «правова доктрина

систематизації права» (В.М. Косович), оскільки на законодавчому рівні в Україні поняття «систематизація права» нормативно не закріплено.

Далі проаналізовано наукові напрацювання сучасних вітчизняних вчених (І.В. Борщевського, Р.Г. Галюк, Л.М. Горбунової, Л.М. Добробог, О.П. Єгорова, Б.В. Малишева, С.Г. Меленка, Л.В. Могілевського, І.А. Красюка, Т.В. Курусь, Ю.В. Пасмора, А.Л. Правдюк, Я.В. Романова, Г.М. Сарibaєвої та ін.), в яких в тому чи іншому науковому аспекті порушуються проблеми систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Узагальнюються теоретичні підходи з розуміння поняття «систематизація нормативно-правових актів». Вказується про те, що вона в цілому являє собою складне та багатоаспектне явище, котре в різній юридичній площині може вважатися як елементом владної компетенції, так і стадією нормотворчого процесу, складовою юридичної техніки.

Підтримано позицію про те, що систематизація нормативно-правових актів розглядається як діяльність, спрямована на впорядкування і удосконалення нормативно-правових актів, зведення їх у певну внутрішньо злагоджену систему.

Констатується, що у межах сучасного науково-теоретичного дискурсу з проблематики систематизації законодавства окремої самостійної дефініції поняття «систематизація підзаконних нормативно-правових актів» не напрацьовано. Водночас, існує необхідність введення у науковий обіг такого визначення. Це обумовлюється необхідністю встановлення гносеологічної природи, специфічних характеристик, притаманних виключно вказаному юридичному феномену, його відмінності, насамперед, від систематизації законів.

Доведено, що систематизація підзаконних нормативно-правових актів має: свій унікальний об'єкт та предмет (до складу якого не відносяться акти, що мають вищу юридичну силу); притаманні лише їй види й способи (облік, в т.ч. електронний, збір державними органами нормативних актів, необхідних для їх діяльності; видання різного роду збірників підзаконних нормативних актів; офіційна інкорпорація; консолідація); кінцеві результати (які не тягнуть за собою об'єднання сукупності актів з одного чи декількох пов'язаних питань в один акт; створення нового акта - кодексу, зводу тощо - шляхом переопрацювання чинних норм права, а також доповнення їх новими нормативними приписами).

На підставі вищеведеного розвивається та аргументується наукова точка зору про те, що кодифікація як спосіб упорядкування не може бути застосована в даному випадку. Далі дисертант приєднується до точки зору про те, що кодифікація, як спосіб упорядкування законодавства, є однією тих рис, які визначають унікальну роль парламенту як представницького органу влади, що формує тренди у напрямку розвитку позитивного права (А.Ю. Сидоренко).

У підрозділі 1.3 «Принципи систематизації підзаконних нормативно-правових актів: загальна характеристика» вказується про те, що всебічне опанування вказаного питання сприятиме оптимізації процесу систематизації нормативно-правових актів.

В ході репрезентації принципів систематизації підзаконних нормативно-правових актів, визначення їхньої своєрідності наголошується про те, що внаслідок неоднорідності правотворчості за юридичною природою не всі принципи систематизації законодавства можуть бути застосовані до систематизації підзаконних нормативно-правових актів. На підставі аналізу теоретичних напрацювань як в цілому з тематики принципів права, так і з принципів нормотворчості, висвітлених у працях Є.А. Гетьмана, А.І. Граціанова, О.Р. Дашковської, О.Л. Дзюбенко, В.М. Косовича, Н.М. Оніщенко, Н.М. Охріменко, М.О. Качинської, Є.В. Погорелова, П.М. Рабіновича, В.І. Риндюк, М.Н. Марченка, М.І. Байтіна, С.П. Погребняка, Л.А. Луць, А.М. Колодія, О.В. Шаган, доводиться про те, що принципи систематизації підзаконних нормативно-правових актів формуються із основоположних та інших принципів права, а також із принципів правотворчості (верховенства права, пріоритетності захисту прав, свобод та законних інтересів громадян, гуманізму, законності, науковості, професійності, системності та повноти, застосування позитивного міжнародного досвіду під час упорядкування підзаконних нормативно-правових актів, техніко-юридичної досконалості, цільового спрямування, планування, вдосконалення правничої термінології оперативності, зручності у користуванні тощо).

Розділ 2 «Форми та способи упорядкування підзаконних нормативно-правових актів в позитивному праві України та пострадянських країн» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Класифікаційна характеристика форм та способів систематизації підзаконних нормативно-правових актів» зосереджено увагу на особливостях їхнього офіційного обліку, підтримання у контрольному стані та інкорпорації. Одночасно з цим піддається критичному аналізу науковий підхід, згідно з яким державна реєстрація нормативно-правових актів вважається офіційним способом їхнього упорядкування (М.В. Вилегжаніна). Доводиться, що з позицій законодавства України такий підхід є спірним, адже проведення державної реєстрації підзаконних нормативно-правових актів ототожнюється з правовою експертизою нормативно-правових актів.

Підтримано усталений в теоретико-правовій науці підхід про те, що облік є збором всіх чинних нормативно-правових актів, їхньою обробкою, розташуванням й збереженням за певною системою.

Розкривається роль інкорпорації задля розробки класифікаційних характеристик нормативно-правових актів, здійснюється її відмежування від суміжних правових явищ.

Підкреслюється недостатня обґрунтованість тверджень щодо наявності стабільних доктринальних положень про інкорпорацію, яка підтверджується фактом існування дискусійних питань теоретичного характеру, що стосуються всебічного розуміння феноменології інкорпорації, в т.ч.:

- щодо її деяких вірогідних нормотворчих властивостей;
- належності консолідації до числа різновидів інкорпорації, так само як недоцільності її віднесення до числа самостійних форм упорядкування нормативно-правових актів.

Доводиться, що інкорпорація має не пряме, а лише опосередковане нормативне значення через кінцеві результати її проведення, які в певних випадках вказують інкорпораторам на виникнення підстав для запровадження нормативних змін в тих чи інших підзаконних нормативно-правових актах.

Осмишуючи роль та місце консолідації в структурі форм систематизації законодавства, в роботі аргументується висновок про її виражену нормотворчу природу, внаслідок чого вона не поглинається інкорпорацією як формою систематизації законодавства.

Далі аналізується класифікаційна характеристика офіційної інкорпорації, яка поділяється на: хронологічну та систематичну; офіціозну (запроваджується за дорученням законодавчих органів або вищих органів державної влади); безпосередньо офіційну (відбувається за власною ініціативою суб'єкта нормотворчості, до компетенції якого належить видання підзаконного нормативно-правового акту), тобто в залежності від суб'єктного складу.

У підрозділі 2.2 *«Систематизація підзаконних нормативно-правових актів в позитивному пострадянських країн (компаративістсько-правовий аспект)»* визначено своєрідності нормативних приписів законодавства деяких пострадянських країн (Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизії, Молдови, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану) про систематизацію норм права, в т.ч. підзаконних нормативно-правових актів.

Вказується про те, що у законодавстві про нормативно-правові акти деяких країн (зокрема, у Республіці Молдова) подано дефініцію поняття «систематизація нормативних актів» (організація за певними критеріями з метою полегшення користування нормами права і забезпечення їх однакового застосування).

Водночас, в більшості пострадянських країн на нормативному рівні не диференцьовано питання систематизації законів та підзаконних нормативно-правових актів, не конкретизовано щодо певних актів в залежності від їхньої юридичної сили способи упорядкування. В той же час в деяких країнах (Таджикистані, Молдові) на нормативному рівні йдеться про офіційну та неофіційну інкорпорацію.

Спільною рисою законодавства пострадянських країн про нормативно-правові акти є те, що стосовно підзаконних нормативно-правових актів чітко визначається такі форми упорядкування, як складання відповідних збірників та державний облік. Тому на законодавчому рівні передбачено створення електронних банків (баз) відповідних актів, включаючи підзаконні. В розвиток цього зауважується, про те, що законодавство про нормативно-правові акти Киргизії оперує терміном «віртуальна інкорпорація». Також в цій країні та у Вірменії нормативно передбачено, що базовим принципом систематизації нормативних правових актів є хронологічний.

У підрозділі 2.3 *«Особливості систематизації підзаконних нормативно-правових актів в позитивному праві України»* дисертант, характеризуючи своєрідність вітчизняної правової регламентації упорядкування нормативно-правових актів, вказує на те, що, на відміну від законодавства пострадянських країн про нормативно-правові акти, аналогічні питання нормативно

опосередковані підзаконними нормативно-правовими актами, що визначають правове становище Міністерства юстиції України.

Звертається увага на те, що базові закони (закони України «Про Кабінет Міністрів України» та «Про центральні органи виконавчої влади») та інші нормативно-правові акти, спрямовані на їхню конкретизацію, прямо не передбачають компетенції відповідних органів влади у частині упорядкування прийнятих ними нормативно-правових актів.

Проаналізовано приписи тих нормативно-правових актів, що безпосередньо стосуються систематизації законодавства (зокрема, пп. 16-17, 19-20 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 та Положення про порядок здійснення обліку та систематизації законодавства в органах та установах юстиції України, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 15.04.2004 № 31/5).

Зроблено висновок, що нормативне визначення поняття «систематизація законодавства» має неоднозначний зміст, адже містить, поряд з усталеними в теоретико-правовій у науці уявленнями щодо розуміння цього явища (засіб упорядкування законодавства, зведення його до певної внутрішньо узгодженої системи; за його допомогою усуваються недоліки, повтори, застарілі норми тощо; це процес зведення актів законодавства до єдності шляхом внутрішньої та зовнішньої обробки їх змісту) вказівку на те, що систематизація – це засіб реформування законодавства, тоді як не завжди упорядкування нормативно-правових актів спричиняє зміну змісту існуючих норм права або появу нових актів, що не може вважатися реформуванням. На користь цього свідчить й той факт, що Міністерство юстиції України здійснює систематизацію законодавства безпосередньо шляхом: обліку (систематичної картотеки актів законодавства відповідно до класифікатора, ведення журналів обліку); підтримання у контрольному стані та зберігання актів законодавства (видання офіційних друкованих видань у теках з роз'ємними замками з підтриманням в контрольному стані: «Систематичного зібрання чинного законодавства України»; бюлетеня «Офіційний вісник України. Із змінами»; «Кодексів України»); ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Розділ 3 «Деякі прикладні аспекти модернізації систематизації підзаконних нормативно-правових актів» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Актуальні проблеми модернізації правового регулювання систематизації підзаконних нормативно-правових актів» аналізуються нагальні питання нормативного опосередкування упорядкування нормативно-правових актів.

Наголошується на тому, що з моменту проголошення незалежності нашої держави й дотеперішнього часу масив підзаконних нормативно-правових актів не піддавався жодній цілісній й завершій офіційній систематизації. Отже, визначення в законі оптимальних способів та шляхів такого упорядкування, наукове передбачення його результатів є важливим кроком на шляху до побудови правової держави.

Звертається увага на те, що основною причиною такого становища, є недосконалість існуючої нормативно-правової бази. Зокрема, підкреслюється, що чинна нормативно-правова база, що визначає нормотворчу компетенцію Кабінету Міністрів України (Конституція України, Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р., № 794-VII, Регламент Кабінету Міністрів України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950), не містить жодних правових приписів та вказівок про те:

- чи має Кабінет Міністрів України повноваження щодо упорядкування виданим ним нормативно-правових актів;
- яким чином мають безпосередньо бути упорядковані нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України;
- які конкретні критерії повинні бути покладені в основу такої систематизації.

Ускладнює це те, що у науковому середовищі до сих пір не було чітких відповідей та рекомендацій з приводу можливих (належних) способів систематизації зазначених нормативно-правових актів.

За таких обставин необхідно вжити відповідних управлінських та законодавчих кроків. Так, потребує вдосконалення структура Секретаріату Кабінету Міністрів України (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2010, № 398) шляхом включення до неї окремого управління, основною функцією якого буде проведення упорядкування нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України.

Запропоновано конкретні зміни до чинних нормативно-правових актів, в частині, що стосується проведення офіційної систематизації підзаконних нормативно-правових актів.

У підрозділі 3.2 «Роль систематизації підзаконних нормативно-правових актів у подоланні правових колізій» вказується, що багаточисельні колізії між підзаконними нормативно-правовими актами, виданими органами публічної влади, об'єктивовані динамікою і тенденціями розвитку правової системи України.

Доводиться, що систематизація цих актів усуває колізії та спричиняє одночасно позитивний ефект прикладного характеру, який полягає у:

- 1) приведенні підзаконних нормативно-правових актів у відповідність до Конституції та законів України;
- 2) встановленні необхідності текстуальних змін чинних нормативно-правових актів;
- 3) подоланні множинності однотипного правового регулювання;
- 4) появи в подальшому компактних за змістом та структурою нормативних актів.

Співставлення за різними критеріями (алфавітним покажчиком, хронологією, видом нормативного акту, галузевою належністю та предметом правового регулювання, владною компетенцією) офіційних текстів багатьох підзаконних нормативно-правових актів, яке має місце під час їхньої систематизації:

- дає можливість виявити та усунути дублюючі та однотипні за змістом приписи, в т.ч. й ті, що були прийняті пізніше;
- з'ясувати зміст і характер юридичних колізій між підзаконними нормативно-правовими актами, причини, шляхи їхнього усунення;
- встановити вплив систематизації підзаконних нормативно-правових актів на усунення прогалин у законодавстві України.

Одночасно з цим систематизація підзаконних нормативно-правових актів дозволяє визначити акти, що втратили своє регулятивне значення з тих чи інших причин, тим самим, створити належні умови для припинення їх дії з метою подальшої оптимізації й зручності у користуванні великими масивами підзаконного нормативно-правового матеріалу.

Окремо у дослідженні аналізуються організаційні та методичні аспекти подолання правових колізій під час систематизації підзаконних нормативно-правових актів. При цьому в одних випадках офіційними інкорпораторами (упорядниками) залучаються до процесу систематизації зацікавлені органи публічної влади, інші особи вже після попереднього групування (складення реєстрів) чинних актів та таких, що втратили чинності, актів, що потребують текстуальних змін та враховуються їхні пропозиції. В інших випадках, навпаки, зацікавлені органи публічної влади, інші особи безпосередньо за власною ініціативою або дорученням готують аналогічні матеріали.

Підкреслюється необхідність формування універсального управлінського алгоритму з цього питання, який має бути впроваджений в діяльність вищих та центральних органів виконавчої влади в Україні.

Зазначається, що одним із важливих результатів, спрямованих на подолання правових колізій під час систематизації підзаконних нормативно-правових актів, є формування переліку нормативно-правових актів із чіткою постатейною вказівкою про те, між якими юридичними приписами необхідно усунути правові колізії, пропонуються та відповідним чином формується шляхи оптимізації змісту підзаконних нормативно-правових актів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено узагальнення і подано нове вирішення важливого для вітчизняної фундаментальної юридичної науки завдання, що полягає у всебічній науковій, теоретико-правовій характеристиці систематизації підзаконних нормативно-правових актів. На підставі положень дослідження проведено концептуальні узагальнення щодо основних тенденцій, закономірностей розвитку форм (способів), результатів систематизації підзаконних нормативно-правових актів. За результатами цього запропоновані важливі висновки, основні з них такі.

1. Важливою ознакою еволюції вітчизняної системи права була тривала відсутність на конституційному рівні чіткої юридичної градації між законами та підзаконними актами. У зв'язку з цим систематизація підзаконних нормативно-правових актів була позбавлена самостійних об'єкта та предмета.

Отже, саме за умов правової держави, де доктринально, юридично й фактично забезпечується верховенство закону як акта, що має вищу юридичну силу, проблема систематизації (упорядкування) підзаконних нормативно-правових актів набуває окремого й самостійного значення.

2. Систематизація підзаконних нормативно-правових актів – це специфічний правовий рівень систематизації нормативно-правових актів, обумовлений своєрідністю об'єкта та предмету такої систематизації, обмежений відповідними повноваженнями суб'єктів цієї діяльності.

3. Дослідження феноменології систематизації законодавства дозволяє уточнити вимоги (які мають характер основних та похідних) до актів, що мають вищу юридичну силу. В цьому ракурсі вітчизняний досвід застосування кодифікації як способу упорядкування позитивного права вказує на те, що сформовано правову традицію її застосування саме до законів. Це і є тією умовою, яка дозволяє віднести кодифікацію до числа похідних характеристик законів.

4. Систематизація підзаконних нормативно-правових актів має корелюватися із темпами та обсягами нормотворчої діяльності суб'єктів систематизації підзаконних нормативно-правових актів, а також із темпами та обсягами систематизації законів. Планування та інтенсивність юридичної нормотворчості, обсяги навантаження нею відповідного органу публічної влади мають корегуватися у бік зменшення або взагалі виключати паралелізм із проведенням систематизації нормативно-правових актів.

В деяких випадках систематизація підзаконних нормативно-правових актів має поєднуватися із систематизацією законів або бути логічно і хронологічно послідовною з нею.

5. Дослідження систематизації підзаконних нормативно-правових актів як важливої актуальної проблеми сучасного правознавства доводить існування системних зв'язків між нею та смисловим наповненням принципу правової визначеності як неодмінної частини верховенства права. Важливою складовою упорядкування нормативного матеріалу є «інфільтрація» тих актів, що об'єктивно, втратили свою актуальність та регулятивний вплив, так само як виявлення прогалин у праві, неповнота правового регулювання суспільних відносин певного типу.

Отже, завдяки такій систематизаційній роботі позитивне право позбавляється віджилих, застарілих норм та актів, які не здатні опосередковувати відповідні суспільні відносини.

6. Існуючі форми контролю за підзаконною нормотворчістю мають охоплювати не тільки судовий нормоконтроль, адміністративний контроль, у тому числі через державну реєстрацію підзаконних актів, які є прямими формами такого контролю, а ще й включати опосередковану форму – систематизацію підзаконних нормативно-правових актів, оскільки завдяки неї відбувається усунення розбіжностей, повторів, застарілих норм і досягається одноманітність правового регулювання подібних або близьких видів суспільних відносин.

7. Систематизація норм права являє собою засноване на певних класифікаційних критеріях упорядкування норм позитивного права. Щодо систематизації підзаконних нормативно-правових актів, такими критеріями насамперед є: предмет правового регулювання; юридична сила нормативно-правових актів, що упорядковуються (мова йде саме про акти, що мають підзаконний характер); статус органу публічної влади, до компетенції якого належить видання нормативно-правового акту.

8. Аналіз сутності поняття «уніфікація законодавства» (за А.І. Граціановим як детермінованого практикою суспільного розвитку двоєдиного, суттєво-формалізованого процесу, спрямованого на усунення розходжень у регулюванні подібних або родинних явищ і створення універсальних різнорівневих нормативних актів чи приписів, що мають істотний вплив на стан усієї системи законодавства) й систематизації підзаконних нормативно-правових актів вказує на спільність їхньої мети – спрощення у користуванні законодавством, що визначає їхню суміжність. В той же час, ці поняття мають різну юридичну природу та смислове наповнення, яке підкреслюється через нормотворчу природу уніфікації;

9. Завдяки епістемології систематизації підзаконних нормативно-правових актів як зовнішньої форми упорядкування на теоретичному рівні відображається відмінність юридичної природи офіційної інкорпорації законів від аналогічної інкорпорації підзаконних нормативно-правових актів, яка простежується через нетотожність значення та результатів цих дій.

Зокрема, результатом офіційної інкорпорації законів є підготовка та видання Зібрання (Зводу) Законів, чого не відбувається під час інкорпорації підзаконних нормативно-правових актів.

Своєю чергою, інкорпоративна обробка підзаконних нормативно-правових актів завжди має самостійне значення, оскільки вказані акти не піддаються кодифікації, тоді як офіційна інкорпорація законів може слугувати проміжною стадією початком кодифікації.

10. У системі функцій систематизації підзаконних нормативно-правових актів мають виокремитися, насамперед, такі, як:

- гносеологічна, яка виявляє реальні регулятивні властивості позитивного права через визначення в ході упорядкування тих актів, мають бути скасованими з різноманітних причин;

- прогностична, котра на підставі упорядкування нормативно-правових актів, вказує на тенденції та динаміку розвитку тих чи інших галузей, підгалузей, інститутів права (в т.ч. комплексних міжгалузевих);

- забезпечення інформативної доступності законодавства (особливо відомчих нормативно-правових актів) через оптимізацію пошуку офіційного тексту того чи іншого підзаконного нормативно-правового акту у накопиченому правовому масиві;

- конкретизації (прискіпливої деталізації) предмету правового регулювання тієї чи іншої сфери суспільних відносин;

11. Враховуючи те, що в більшості пострадянських країн на нормативному рівні не диференцьовано питання систематизації законів та

підзаконних нормативно-правових актів, не конкретизовано способи упорядкування нормативних актів в залежності від їхньої юридичної сили, досвід унормування нормотворчості, накопичений у цих країнах, має бути критично оцінений під час модернізації правового регулювання систематизації підзаконних нормативно-правових актів в Україні. Це означає, що правове опосередкування систематизації підзаконних нормативно-правових актів недоцільно здійснювати через законодавство про нормативно-правові акти.

Способом уточнення суб'єктного складу систематизації цього виду нормативно-правових актів є визначення спеціальних повноважень щодо її проведення у законах, які визначають статус вищих й центральних органів виконавчої влади, а також прийняття на рівні Кабінету Міністрів України нормативно-правового акта, в якому має бути універсалізовано всі аспекти систематизації підзаконних нормативних актів.

12. Однією з вагомих причин, що ускладнює в сучасних умовах проведення систематизації підзаконних нормативно-правових актів, зменшує її темп, є невідпрацьованість на рівні органів публічної влади процедури постійного моніторингу законодавства. Отже, юридична значимість моніторингу законодавства полягає в тому, що вона є однією з передумов його систематизації, полягає спрощенні та оптимізації систематизації. Подальше впровадження системи моніторингу законодавства є запорукою успішності його систематизації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Безуса Ю.О. Питання систематизації підзаконних нормативно-правових актів в позитивному праві пострадянських країн (теоретико-компаративістський аспект). Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №6, Том 4. С. 41-48.

2. Безуса Ю.О. Консолідація як форма систематизації законодавства: теоретико-правовий аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Т. 4. С. 34-39.

3. Безуса Ю.О. До питання щодо принципів систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Випуск 5. С. 32-27.

4. Безуса Ю.О. Розвиток наукових уявлень щодо особливостей систематизації позитивного права у вітчизняній юриспруденції (XIX-XX сторіччя). Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Випуск 4. С. 41-48.

5. Безусая Ю.О. Современные научно-теоретические подходы к вопросу о систематизации подзаконных нормативно-правовых актов в Украине. Право и политика. Киргизская Республика, 2017. № 2. С. 103-108.

6. Безуса Ю.О. Деякі науково-теоретичні питання систематизації нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Права та обов'язки людини у сучасному світі: матеріали міжнародної науково-практичної

конференції (м. Одеса, Україна, 10–11 листопада 2017 р.). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 8-11.

7. Безуса Ю.О. Сучасні науково-теоретичні підходи до розуміння поняття «уніфікація законодавства». Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 7-18 березня 2017 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2017. С. 7-10.

8. Безуса Ю.О. До питання про юридичну природу інкорпорації підзаконних нормативно-правових актів. Право, суспільство і держава: форми взаємодії: міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 12–13 січня 2018 р. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. – С. 7-9.

АНОТАЦІЯ

Безуса Ю.О. Систематизація підзаконних нормативно-правових актів в Україні (теоретико-правовий аспект). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (081 – Право). – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячено аналізу феноменології систематизації підзаконних нормативно-правових актів (виданих вищими та центральними органами виконавчої влади). Охарактеризовано еволюцію вітчизняної наукової думки у царині систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Узагальнено модерні науково-теоретичні підходи з тематики систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Розкрито принципи систематизації підзаконних нормативно-правових актів. Наведено класифікаційну характеристику форм та способів систематизації підзаконних нормативно-правових актів, У компаративістсько-правовому ракурсі висвітлено досвід систематизації підзаконних нормативно-правових актів в позитивному праві України та деяких пострадянських країн. Окремо у дослідженні висвітлено актуальні проблеми модернізації правового регулювання систематизації підзаконних нормативно-правових актів, а також роль систематизації підзаконних нормативно-правових актів у подоланні правових колізій.

Ключові слова: правова система, систематизація законодавства, підзаконний нормативно-правовий акт, вищі, центральні органи виконавчої влади, інкорпорація, кодифікація, консолідація, облік, правова колізія.

АННОТАЦИЯ

Безусая Ю.О. Систематизация подзаконных нормативно-правовых актов в Украине (теоретико-правовой аспект). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений (081 – право). – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2018.

Представленное исследование посвящено анализу феноменологии систематизации подзаконных нормативно-правовых актов, изданных высшими и центральными органами исполнительной власти. Определено, что в отличие от систематизации законов как актов, имеющих высшую юридическую силу, упорядочение подзаконных нормативно-правовых актов имеет вторичный, производный характер. В то же время решающее значение она приобретает именно тогда, когда возникает необходимость систематизировать значительные по объемам массивы подзаконных нормативно-правовых актов, которые не связаны с первичными нормами (источниками) права.

Прослежена эволюция отечественной научной мысли по вопросу систематизации подзаконных нормативно-правовых актов. Определено и установлено своеобразие современных отечественных научно-теоретических подходов по указанной тематике.

Обращено внимание на бинарность (двойственность) сущности систематизации подзаконных нормативно-правовых актов, которая, с одной стороны, выражается в том, что благодаря ей расширяются представления о компетенции органов государственной власти (в т.ч. непосредственно имеющих конституционно-правовой статус) путем определения полномочий, касающихся реализации конкретных способов упорядочения подзаконных нормативно-правовых актов.

С другой стороны, концептуальное осмысление сущности систематизации подзаконных нормативно-правовых актов способствует структуризации (институализации) всей системы права, нормативному оформлению существующих и складывающихся отраслей, подотраслей и институтов позитивного права.

Представлены принципы систематизации подзаконных нормативно-правовых актов, Показана классификационная характеристика форм и способов упорядочения данного вида нормативно-правовых актов.

В компаративистском ракурсе освещен опыт систематизации подзаконных нормативно-правовых актов в позитивном праве Украины и ряда постсоветских государств. Подчеркнуто, что нормативное определение понятия «систематизация законодательства», предложенное законодательстве Украины, имеет неоднозначный смысл, поскольку в нем воплощены не только устоявшиеся каноны о сущности этого явления, но содержится оговорка о том, что систематизация законодательства – это способ его реформирования. В то же время не всегда такое упорядочение нормативно-правовых актов, приведение их к единой, внутренне согласованной системе ведет к изменению существующих норм права, появлению новых актов законодательства, что не может рассматриваться как реформирование.

Раскрыты актуальные проблемы модернизации правового регулирования систематизации подзаконных нормативно-правовых актов, а также указана роль

систематизации подзаконных нормативно-правовых актов в преодолении правовых коллизий. Подчеркнуто, что с учетом того, что подзаконные нормативно-правовые акты издаются в т.ч. высшими и центральными органами исполнительной власти, имеющими конституционно-правовой статус (Президент Украины, Кабинет Министров Украины, министерства), полномочия по систематизации таких актов, должны получить конституционно-правовое оформление.

Ключевые слова: правовая система, систематизация законодательства, подзаконный нормативно-правовой акт, высшие, центральные органы исполнительной власти, инкорпорация, кодификация, консолидация, учет законодательства, правовая коллизия.

SUMMARY

Bezusa Yu.O. Systematization of subordinate normative legal acts in Ukraine (theoretical and legal aspect). - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Law (Doctor of Philosophy) in specialty 12.00.01 - Theory and History of State and Law; the history of political and legal studies (081 - Law). - Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2018.

The dissertation is devoted to the analysis of the phenomenology of systematization of subordinate normative legal acts (issued by higher and central executive bodies). The evolution of the national scientific thought in the field of systematization of by-law normative legal acts is described. The modern scientific and theoretical approaches on the subjects of systematization of sub-legal normative acts are generalized. The principles of systematization of sub-legal normative acts are disclosed. The classification characteristic of forms and methods of systematization of subordinate legal acts is presented. From the comparative and legal point of view, the experience of systematization of subordinate normative legal acts in the positive law of Ukraine and some post-Soviet countries is illustrated. Separately, the study highlights the actual problems of modernizing the legal regulation of the systematization of sub-legal normative acts, as well as the role of systematization of sub-legal acts in overcoming legal conflicts.

Key words: legal system, systematization of legislation, by-law normative-legal act, higher, central executive authorities, incorporation, codification, consolidation, accounting, legal conflict.

Підписано до друку 22.10.2018. Папір офсетний. Друк офсетний. Формат
60x90/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач -

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.